

Ruoka luo yhteyden

Ruoka-apu hyvinvointivaltiossa

Tiivistelmä

- Jouko Karjalainen, Rosa Hossain-Karhu, Pirjo Marjamäki, Annikka Sinkkonen

Socca

Pääkaupunkiseudun
sosiaalialan osaamiskeskus

Sisällys

Johdanto.....	1
Selvityksen aineistot.....	2
Monta mieltä ruoka-avusta.....	3
Tilannekuvaa 2020 Tietoa ruoka-avusta	4
Tilannekuvaa 2020 Hävikki- tai ylijäämäruoan hyödyntäminen trendikästä	5
Tilannekuvaa 2020 Sosiaalityö ruoka-avussa	6
Tilannekuvaa 2020 Ruoka-avun vaihtoehtoja 1 / 2.....	7
Tilannekuvaa 2020 Ruoka-avun vaihtoehtoja 2 / 2.....	8
Tilannekuvaa 2020 Ruoka-avun tukirakenteita.....	9
Koordinaation, rahoituksen ja säädöspohjan vaihtoehtoja	10
Ehdotukset ruoka-avun järjestämisestä matalan kynnyksen hyvinvoinnin ja terveyden edistäminen toimintana 1 / 3.....	11
STM-koordinaatio.....	11
Ehdotukset ruoka-avun järjestämisestä matalan kynnyksen hyvinvoinnin ja terveyden edistäminen toimintana 2 / 3.....	12
Järjestökoordinaatio.....	12
Ehdotukset ruoka-avun järjestämisestä matalan kynnyksen hyvinvoinnin ja terveyden edistäminen toimintana 3 / 3.....	13
Kunta- ja hyvinvointialuekoordinaatio	13
Suosituksia.....	14

Socca

Pääkaupunkiseudun
sosiaalian osaamiskeskus

Johdanto

Ruoka-apu – 1990- luvun laman jo sukupolven mittainen seuraus

- ruoka-avulla tarkoitetaan hyväntekeväisyys- ja avustustoimintaa, jossa pääosin hävikki- tai ylijäämäruokaa lahjoitetaan elintarvikejakeluna ja ilmaisina tai vapaaehtoiseen maksuun perustuvina aterioina
- ruoka-aputoiminta on vakiintunut, monipuolistunut ja ammattimaistunut vahvistunut, vaikka nojaa edelleen vapaaehtoisuuteen
- ajoittain vastannut suoranaiseen hätäapuun, viimeksi laajamittaisesti koronakriisin aikana
- ”sellaista apua hyvinvointivaltiossa ei tule olla”- slogan ei näytä vaikuttaneen poliittisesti kiperän ilmiön häviämiseen
- ruoka-apu oli poikkeuksellisen näkyvästi julkisen huomion kohteena jouluna 2020
- erityisesti viime vuosina lisääntynyt huomio ruokahävikin vähentämiseen, vähentänyt paikoin jaettavaksi päätyvän hävikkiruoan määrä

Kuntien ja muun julkisen vallan tuki ruoka-avulle

- monet kunnat tukeneet toimijoita esim. vuokra- ja logistiikkakustannuksissa

- valtionapu (STM) ruoka-aputoimijoille vuosina 2016, 2017, 2019, 2020
- myös STEA/RAY tukenut viime vuosina mm. ruoka-apua jakavien vapaaehtoisten koulutusta ym.
- rahoitus kaikkien toimijoiden huolena
- yhteistyö lisääntynyt kuntien ja toimijoiden välillä, kunnat aktivoituneet
- koronakriisi on lisännyt toiminnan legitimitettä, vaikka jouduttiin takaisin ”leipäjonoihin”

Valtiovarainvaliokunta päätös 20/2019

- ”ruoka-aputoiminnan rahoitus on kuitenkin saatava kestäväälle pohjalle siten, ettei se ole eduskunnan vuosittain myöntämän lisärahoituksen varassa. Toimintaa tulee kehittää esim. parantamalla tukijärjestelmien toimivuutta ja niveltämällä toiminta paikallisiin sosiaalipalveluihin”
- raportissa **ei selvitetä** perusturvan riittävyttä tai ratkaista muitakaan tilanteita, jotka aiheuttavat ruoka-avun tarvetta
- valtionavustuksen vaikutuksia esitetään arvioitavaksi alkuvuodesta 2024

Selvityksen aineistot

- Selvityksen tulokset perustuvat sähköiseen kyselyyn, haastatteluihin, webinaareihin ja tausta-aineistoon.
- Selvityksessä emme hakeneet kattavuutta tai edustavuutta vaan pyysimme vastauksia mahdollisimman erilaisilta toimijoilta ympäri Suomen. Kyselyiden sisällöt oli kohdennettu erikseen ruoka-avun järjestötoimijoille, yhteistyö/kehittämisverkostoille ja kuntien edustajille.
- *Ruoka-aputoimijoiden vastauksia* tuli 35, *kuntien* kuusi ja *verkostojen* viisi. Lisäksi teimme 19 vapaamuotoista *haastattelua* ja kokosimme neljä *webinaaria*, joihin osallistui 20 asiantuntijaa. Kolmen kuukauden määräajan puitteissa ruoka-avussa kävijöitä ei haastateltu satunnaisia kohtaamisia lukuun ottamatta.
- *Kuntavastaajilta* kysyttiin muun muassa kunnan mahdollista tukea paikallisille ruoka-aputoimijoille? Miten koronakriisi on vaikuttanut kunnan yhteistoimintaan, järjestöjen, seurakuntien ja vapaaehtoistyön kanssa? Onko ruoka-apua käytetty sosiaalipalvelujen tukena? Mikä on ollut sosiaalityön rooli ruokajakeluissa, esim. jalkautuva sosiaalityö? Nähdäänkö ruoka-avun poistaminen mahdollisena.
- *Verkostotoimijoilta* kysyimme lisäksi verkoston merkitystä ja tehtäviä sekä rahoitusta. Lisäksi kysyimme verkoston laajuutta ja ruoka-avun mahdollisen loppumisen vaikutuksia.
- *Paikallisille toimijoille* suunnatuissa kysymyksissä kartoitettiin samoja teemoja paikallistason näkökulmasta. Vastaajina matalan kynnyksen toimipaikkoja, työttömien yhdistyksiä, seurakuntia, someryhmä, itsenäisiä rekisteröityjä yhdistyksiä.
- *Haastatteluja* tehtiin em. tahoille ja lisäksi sosiaalipolitiikan ja sosiaalipalvelujen tutkijoille. *Webinaarien* osanottajissa painottui viimeksi mainittu ryhmä.

Socca

Pääkaupunkiseudun
sosiaalialan osaamiskeskus

Monta mieltä ruoka-avusta

- Perusturvan riittävydessä on kiistatta ongelmia (THL 2019), mutta tuskin edes perustulo poistaisi vastaajiemmekaan mukaan ilmiötä
- Kentän sirpaleisuus ja itsenäisten toimijoiden suuri määrä tekee yhteistoiminnan haastavaksi, toisaalta monet itsenäiset toimijat haluavatkin toimia omilla ehdoillaan – hygienia ym. säädöksiä puitteissa
- Kentän riittävyys ja kilpailuasetelmat tulivat esille yllättävänkin monessa yhteydessä
- Ilmiö olisi jäänyt huomattavasti lyhytaikaisemmaksi ja tavoittanut vähemmän ihmisiä ilman laajaa vapaaehtoistyötä
- Kuntien säästötoimet voivat ajaa toimintaa alas, tuskin kuitenkaan lopettavat kaikkialta
- Ilman vapaaehtoisia ja toimintaa tehostavia rakenteita ei näitä voimavaroja olisi ollut käytettävissä koronakriisin aikana
- Koronakevät vaikutti monella eri tavalla. Paikoin kävijämäärät lisääntyneet, toisaalla jopa puolittuneet (esim. Myllypuro) tai toiminta on edelleen pysähdyksissä
- Toisaalta tukiilta ja teollisuudelta on tullut jopa aikaisempaa enemmän hävikkiä (Vantaa, Yhteinen pöytä)
- Tässä ei selvitetä perusturvan riittävyttä, tukijärjestelmien toimivuutta tai ratkaista muitakaan tilanteita, jotka aiheuttavat ruoka-avun tarvetta
- Ratkaisut sosiaaliturvakomitealta – ehkä vuosien kuluttua
- Selvityksemme lähtökohtana ei ole se, että ”sellainen tuki ei hyvinvointivaltioon kuulu” vaan
- selvitystä tehdään esiintymisyhteydessään, ei asioiden mahdollisesti toivotun tilan mukaisesti
- Ruoka-apu ei tietenkään ole köyhyyden korjaussarja, etenkin hyvinvointivaltiossa, vaikka sillä voi olla monia aivan legitimejä funktioita
- Samaan aikaan puhutaan *ruoka-apuriippuvuudesta* ja toisaalta *toimeentulotukiriippuvuudesta*

Socca

Pääkaupunkiseudun
sosiaali alan osaamiskeskus

Tilannekuvaa 2020

Tietoa ruoka-avusta

Arvioita	Ruoka-apu.fi	Toimijoita
<ul style="list-style-type: none"> ▪ ruoka-avusta edelleen vain melko summittaisia tietoja ▪ kuukausitasolla 20–30 000 eri kävijää ▪ vuositasolla noin 200 000 tai jopa 300 000 (Mavi) eri kävijää, kävijämääriä vaikea varmistaa, koska etenkin isoissa kaupungeissa moni käy useissa paikoissa viikon aikana ▪ seurakuntadiakoniassa käy noin 100 000 taloudellisen avun hakijaa vuodessa ▪ eri toimijoita 700–1 000 ▪ 2–3 euron kulukorvaukset yleistyneet ▪ vastikkeena voi pitää osallistumista erilaisiin aktiviteetteihin kuten hartauksiin, kirjaston keskusteluryhmään tai vertaistukiryhmään 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ perustettu keväällä 2020 ▪ palveluun on myönnetty 463 käyttäjätunnusta (joulukuu 2020) ▪ Seuraavan 7 päivän aikana ruoka-apua tarjolla 324 eri tapahtumassa (moni toistuvia, 2–5 kertaa/vko) ▪ Ruoka-apu.fi-verkkopalvelusta etsii ruoka-apatapahtumia keskimäärin 23 000 ihmistä kuukausittain ▪ Palvelussa vähintään kerran ruoka-apu-tapahtumistaan ilmoittaneita on 277 eri organisaatiota, joista <ul style="list-style-type: none"> • 128 järjestöä (ry) • 107 ev.lut. + ort. toimijaa • 32 nk. vapaat suunnat • 10 verkostot, kaupungit 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ Samaria rf ▪ Kotimaisen avustustyön liitto ry (KOA) ▪ ViaDia ry ▪ Työttömien keskusjärjestö ▪ SPR ▪ Kirkon ruokapankit ▪ Pelastusarmeija ▪ Yhteinen pöytä (Vantaa) ▪ Stadin safka (Helsinki) ▪ RuokaNysse (Tampere) ▪ Elämän leipä (Mäntsälä) ▪ Yhdessä katettu (Järvenpää) ▪ satoja muita

Socca

Pääkaupunkiseudun
sosiaalialan osaamiskeskus

Tilannekuvaa 2020

Hävikki- tai ylijäämäruoan hyödyntäminen trendikästä

<ul style="list-style-type: none"> • Hävikki- tai ylijäämäruokaa syntyy Suomessa vuosittain arviolta 450 miljoona kiloa. • Hävikkiä syntyy monista syistä elintarvikeketjun eri vaiheissa: Tuotetta on valmistettu liikaa, pakkaus on jotenkin virheellinen, kausivaihteluista, lyhyet parasta ennen – päiväykset. Lisäksi pois heittäminen uhkaa ravintoloissa, kouluissa ja kotitalouksissa. • Ruoka-apu on ollut vuosikymmeniä (jakamistalouden toimintatapana) näkyvä tapa hyödyntää hävikkiä tai ylijäämää. • Kauppa on perinteisesti käyttänyt viimeisen myyntipäivän alennuksia. Niitä on alettu markkinoida erillisinä mobiilisovelluksina. Uusia hävikin hyödyntämisen muotoja ovat muun muassa hävikkiruokaravintolat, hävikkikaupat ja verkkokauppa. • Edellä mainitut vähentäneet monin paikoin jaettavaksi päätyvän hävikkiruoan määrää. • Ylijäämäruoka on synnyttänyt myös erilaista liiketoimintaa. 	<p>Esimerkkejä ruoka-aputoimijoista</p> <p>Yhteinen pöytä, Vantaa</p> <ul style="list-style-type: none"> ▪ kauppojen määrä päivittäin noin 25, tukkukauppoja noin 10, elintarviketehtaita 5 ▪ vuodessa jaetaan noin miljoona kiloa ▪ jakopisteitä 65 ja yhteisruokailua noin 20 paikassa ▪ kumppanina mm. Vantaan kirjastotoimi <p>Elämän Leipä Jokaiselle, Mäntsälä</p> <ul style="list-style-type: none"> ▪ lahjoittajia noin 20 ▪ vuodessa lahjotettavaa ruokaa noin 4,5 miljoonaa kiloa ▪ jakopisteitä noin 100 Uudellamaalla ja Päijät-Hämeessä, myös ulkomailla 	<p>SPR:n Lapin piiri</p> <ul style="list-style-type: none"> ▪ 9 jakopistettä kahdeksan kunnan alueella ▪ 25–80 ruokakassia/jakokerta/paikka ▪ 1 000 kävijää/kk <p>Lintulahden asukastalo, Oulu</p> <ul style="list-style-type: none"> ▪ edullinen lounas osin hävikkiruokaa ▪ EU- ruokaa kaksi kertaa vuodessa <p>Oulun Jelppi</p> <ul style="list-style-type: none"> ▪ Facebook-ryhmässä noin 800 jäsentä ▪ kerralla jaettavana 10–15 ruokakassia
---	---	--

Socca

Pääkaupunkiseudun
sosiaalialan osaamiskeskus

Tilannekuva 2020

Sosiaalityö ruoka-avussa

Asiakkaiden palvelutarpeet

- Tutkimuksen mukaan melko pieni osa ruoka-avun asiakkaista Suomessa on täysin palvelujen tai etuusjärjestelmän ulkopuolella. Arviolta noin puolet ruoka-avun asiakkaista toivoo avun yhteyteen mm. talousneuvontaa, palveluohjausta tai keskusteluapua arjessa selviytymiseen.
- Osa ruoka-avun asiakkaista ja toimijoista suhtautuu varauksellisesti viranomaistahojen läsnäoloon.

Ruoka-avun ja sosiaalipalvelujen yhteistyö

- Kuntien sosiaalitoimistoissa tiedotetaan yleisesti ruoka-avun mahdollisuudesta. Ruoka-apu nähdään ennen kaikkea materiaalisena tukena.
- Jalkautuvaa sosiaalityötä tehdään harvoissa kunnissa ja sosiaalityön järjestökentän tuntemus voi olla heikkoa.
- Kuntayhteistyö ruoka-avun työllistävän toiminnan mahdollistamiseksi koetaan ruoka-avussa tärkeäksi.
- Osassa kuntia ruoka-apua suunnitellaan ja koordinoidaan yhteistyössä aikuissosiaalityön kanssa. Pelkästään PKS- kunnissa sosiaalityön rooli vaihtelee suuresti. Koronavuosi on monilla paikkakunnilla kasvattanut sosiaalityön roolia suhteessa ruoka-apuun.

Kuntaesimerkkejä

- *Helsinki* (vuodesta 2021) – Stadin safka –mallissa kehitetään ruoka-avun jalkautuvaa sosiaalityötä, palveluneuvontaa ja kytköstä kunnan työllistämisen palveluihin.
- *Espoo* – korona-aika lisännyt verkostoyhteistyötä kolmannen sektorin toimijoiden kanssa. Matalan kynnyksen jalkautuvia palveluja lähdetty kehittämään ja rahoitettu tutkimusta ruoka-avusta.
- *Rovaniemi* – ruoka-apua voi hakea kansalaistalolta, missä järjestöpohjaista palveluneuvontaa on hyvin tarjolla; myös jalkautuvaa sosiaalityötä kehitetään. Rakenteellisen sosiaalityön tutkimus- ja kehittämishanke selvittää ruoka-avun asiakkaiden tarpeita Lapin kunnissa.
- *Vantaa, Oulu, Turku, Tampere* – sosiaalityö ei pääasiallisesti osallistu ruoka-avun toteuttamiseen kaupungin omien palvelujen ulkopuolella. Hävikkiruokaa hyödynnetään esimerkiksi asumispalveluissa. Vantaalla Yhteinen pöytä-malli kytkeytyy kaupungin asukaspalveluihin.

Socca

Pääkaupunkiseudun
sosiaalialan osaamiskeskus

Tilannekuva 2020

Ruoka-avun vaihtoehtoja 1 / 2

	Ruokajonot	Ruoka osa muuta toimintaa	Kotiinkuljetus	Hävikkimarket
Erotteleva tekijä	Käytännössä vain ruokajakelua	Lisäulottuvuus, sisäänheittäjä, yhteiset ateriat, aamupalat	Ruoka tuodaan kotiin	”Osto-osoitus” ruokavarastoon
Vahvuuksia	Yksityisyys säilyy, kevyt hallinto, vertaistuki	Osallisuus, yhteisöllisyys, vertaistuki, kumppanuudet	Huomioi erityisryhmät	Leimaantumisen vähäistä, valintojen mahdollisuus
Haasteita	Muut tarpeet voivat jäädä huomioimatta, vahva leima	Yksityisyys ei säily	Yksityisyys ei aina säily, pieni volyymi, kustannuksia	Yksityisyys ei säily
Mahdollisuuksia	Työllistäminen, vertaistuessa käyttämättömiä mahdollisuuksia	Työllistäminen, vertaistuen organisointi, kumppanuuksia koko HyTe-kentässä	Työllistäminen, muun avun tarvetta voi selvittää	Työllistäminen
Uhkia	Mielenosoittajan rooli	Pakko-osallistuminen, toiminta ei asiakaslähtöistä	Resurssit eivät riitä	Vahvistaa ilmiön pysyvyyttä
Huomioitavaa	Vähentynyt vuosien varrella	Lisääntynyt ennen koronaa	Lisääntynyt korona-aikana, tarveharkinta	Tulossa (ainakin Tampereelle), tarveharkinta

Socca

Pääkaupunkiseudun
sosiaalialan osaamiskeskus

Tilannekuvaa 2020

Ruoka-avun vaihtoehtoja 2 / 2

	Some-ryhmät	Valmis ruoka	Yksittäiset tapahtumat	Muita
Erotteleva tekijä	Useimmiten <i>pieniä</i> vertaisryhmiä	Kouluruoka, ravintolaylijäämä	Useimmiten joulun aikaan, esim. Hyvä joulumieli, Yksinäisten joulu. Usein kohdennettuja.	Uusia perinteisten huono-osaisuustoimijoiden lisäksi
Vahvuuksia	Kevyt hallinto, vertaistuki	Yksityisyys säilyy, erityinen ylijäämän vähentäminen	Saa hyväosaiset liikkeelle	Kohdennettuja avunsaajaryhmiä, joissain tapauksissa leimaamaton
Haasteita	Yksityisyys ei säily, läpinäkymättömiä	Usein pieni volyymi	Hallintokulut. Riippuvainen lahjoituksista	Täysin riippuvaisia lahjoituksista
Mahdollisuuksia	Helppo perustaa ja purkaa	Lähi ruokaa erityisryhmille esim. asunnottomille, myös ”koko kansalle”	Saadaan suuri yleisö mukaan	Laajentavat avustustyön kenttää keskituloisten suuntaan
Uhkia	Yhteistoiminta ulospäin vähäistä	Ruoan säilyvyys	Keräykset syövät toisiaan	Riittääkö pitkäjänteisyys?
Huomioitavaa	Todennäköisesti lisääntynyt, volyymistä ei tietoa	Lisääntynyt ja lisääntynee edelleen, myös ruoka-aputoimijat jakavat ulos		Monenlaisia käytäntöjä

Socca

Pääkaupunkiseudun
sosiaalialan osaamiskeskus

Tilannekuvaa 2020

Ruoka-avun tukirakenteita

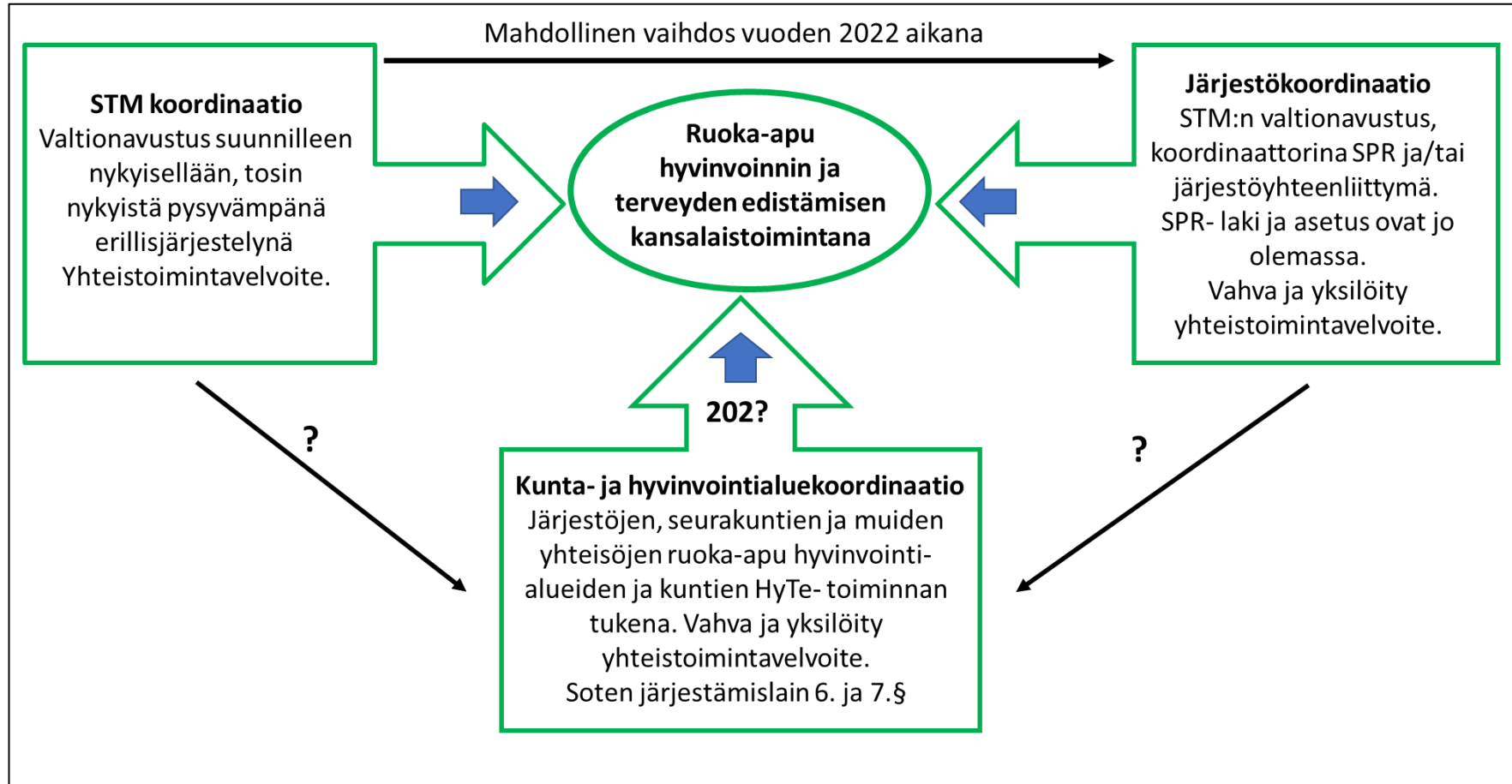
	Itsehallinnollinen kansalaistoiminta	Mobiiliverkostot	Hävikkiterminaalit	Ruoka-apu.fi
Erotteleva tekijä	Itsenäinen yhdistys tai yhteisö	Toiminta perustuu mobiiliyhteydenpitoon	Logistiikkakeskus	Valtakunnallisesti kokoava
Vahvuuksia	Erittäin kevyt rakenne, usein some-/sähköposti-verkosto, vertaistuki	Kevyt rakenne, mobiiliratkaisut, vahva yhteistoiminta	Voi ottaa isoja ruokaeriä, logistiikkaetuja, koulutus, kuntayhteistyö	Parantaa olennaisesti avun kohtaantoa, palvelee kaikkia osapuolia, koulutus
Haasteita	Haavoittuva, koska usein yhden tai vain muutaman ihmisen varassa	Saumaton logistiikka haasteena kokonaan hajautetussa rakenteessa	Perustamiskustannukset. Vaatii ison verkoston, lisää yhden portaan ketjuun	Toistaiseksi alle puolet kaikista toimijoista mukana verkostossa
Mahdollisuuksia	Vertaistuki auttaa uusien yhteyksien löytämisessä	Sopii isojen keskusten ulkopuolisillekin paikkakunnille, työllistäminen	Työllistäminen, koulutus, yhteistyö tukkukaupan ja teollisuuden kanssa	Valtakunnallisena voi ottaa nykyistä enemmän koulutusvastuuta
Uhkia	Toiminnan jatkuvuus epävarmaa	Tavaran kierto ei aina riittävän nopea, voidaan tarvita nopeasti esim. kylmäsäilytystilaa	Kustannustehokas vain isoilla alueilla. Piteneekö jakeluketju	Synnyttänyt epäilyjä liiallisesta keskittämisestä
Huomioitavaa	Ei yhteyttä julkiseen järjestelmään	Kevyt rakenne, mobiiliratkaisut	Terminaaaleja toiminnassa tällä hetkellä 5–6, muutamia suunnitteilla	Hallinnointi tällä hetkellä Kirkkopalvelut STEA-rahoituksella

Socca

Pääkaupunkiseudun
sosiaalialan osaamiskeskus

Koordinaation, rahoituksen ja säädöspohjan vaihtoehtoja

Socca

Pääkaupunkiseudun
sosiaalialan osaamiskeskus

Ehdotukset ruoka-avun järjestämisestä matalan kynnyksen hyvinvoinnin ja terveyden edistäminen toimintana 1 / 3

STM-koordinaatio

Vahvuuksia

- Koeteltu toimintamalli
- Kevyt hakuprosessi (hakijoille)
- Valtakunnallinen ohjaus

Haasteita

- Hajautunut toimijakenttä vaikeuttaa kumppanuuksien luomista
- Läpinäkymätön
- Vähäiset kannustimet paikalliselle yhteistoiminnalle
- STM:n resursointi

Mahdollisuuksia

- Voidaan tehostaa ulkoistamalla koordinaatio ostopalveluna
- Suora yhteys ministeriöön

Uhkia

- Voi lisätä ruoka-avun irrallisuutta muista matalan kynnyksen palveluista
- Kuntien rahoituksen jatkuvuuden epävarmuus
- Miten luoda HyTe-kumppanuudet hyvinvointialueiden ja kuntien kanssa?

Ehdotukset ruoka-avun järjestämisestä matalan kynnyksen hyvinvoinnin ja terveyden edistäminen toimintana 2 / 3

Järjestökoordinaatio

Vahvuuksia

- Toimintakentän tuntemus
- Välitön yhteys matalan kynnyksen palveluihin
- Lainsäädäntö jo olemassa (SPR- laki ja asetus)

Haasteita

- Oman pesän vartiointi
- Yhteistyön kitkat, operatiivinen organisaatio
- Toimijoiden erilaiset valmiudet yhteistyöhön

Mahdollisuuksia

- Järjestöjen ja muiden toimijoiden yhteistoiminta vahvistuu
- Yhteys matalan kynnyksen palvelukenttään tiivistyy
- Kuntayhteistyölle uutta painoarvoa
- Yhteisöllisyys vahvistuu
- Osana poikkeusaikojen ruokaturvajärjestelmää

Uhkia

- Keskinäinen riitely
- Päätöksenteon hitaus, jos monta osapuolta
- Kuntien rahoituksen jatkuvuus tässäkin arvoitus
- Miten luoda aikanaan HyTe-kumppanuudet hyvinvointialueiden ja kuntien kanssa

Ehdotukset ruoka-avun järjestämisestä matalan kynnyksen hyvinvoinnin ja terveyden edistäminen toimintana 3 / 3

Kunta- ja hyvinvointialuekoordinaatio

Vahvuuksia

- Asiantuntemusta laajalla pohjalla
- Yhteys sosiaalipalveluihin vahva, etenkin jos vastuu matalan kynnyksen toiminnan koordinaatiosta HV-alueilla
- Ruoka-apu hyten matalan kynnyksen toimintana
- Paikallinen vaihtelu korostuu

Haasteita

- Sote- uudistuksen toteuttaminen hidasta
- Neuvottelumenettelyn status epäselvä
- Rahoituksessa suurempi paikallinen vaihtelu, jos kunta päävastuussa hyte-toiminnasta
- Paikallinen vaihtelu korostuu

Mahdollisuuksia

- Uudet yhteistoiminnan rakenteet
- Matalan kynnyksen toiminnat monipuolistuvat
- Paine sosiaalipalveluihin vähenee
- Osa poikkeusolojen ruokaturvaa

Uhkia

- Ruoka-apu sementoituu
- Kuntien rahoituksen jatkuvuus joka vuosi uhattuna
- Voi vähentää ehkäisevän toimeentulotuen käyttöä
- Kuntien ja HV-alueiden työnjako vielä pitkään epäselvä
- Ruoka-apu jää hyte-neuvotteluissa muiden asioiden jalkoihin

Suosituksia

HyTen laajan toiminta-alueen, rakenteellisen sosiaalityön ja ruoka-avun kumppanuudet

- Vahvistetaan sosiaaliturvajärjestelmän mahdollisuuksia reagoida nopeammin kriisitilanteiden ja palvelujärjestelmän muutosten synnyttämiin palvelutarpeisiin.
- Tuotetaan tietoa asiakkaiden tarpeista ja hyvinvoinnin ongelmista.
- Vahvistetaan sosiaalityön yhteistyötä kolmannen sektorin ja seurakuntien kanssa asiakaslähtöisten palvelujen kehittämiseksi.
- Lisätään ruoka-avun tuntemusta aikuissosiaalityössä erityisesti osallisuutta, toimijuutta ja yhteisöllisyyttä tukevan toiminnan osalta.
- Toteutetaan kuntien/hyvinvointialueiden matalan kynnyksen sote-palveluja ja monialaista palveluohjausta ruoka-avun yhteydessä.
- Lisätään julkisten palvelujen näkyvyyttä ja saavutettavuutta erityistä tukea tarvitsevien asiakkaiden parissa jalkautumalla ruoka-apuun.
- Vahvistetaan asiakkaiden luottamusta julkisiin palveluihin ja estetään palvelusektoreiden eriytymistä yhteistoiminnan kautta.
- Vuoden 2021 ruoka-aputoiminnan määräraha on varattu ja toiminta jatkuu STM-koordinaation mukaisesti ainakin tämän vuoden. Vuoden 2022 budjettivalmistelu; miten jatketaan – jos jatkoa seuraa. Pääosa rahoituksesta tulee edelleen muualta kuin valtion budjetista eli kunnilta ja toimijoilta itseltään. Valtionavustuksen määrärahan korotus voi olla koronakevään kokemustenkin perusteella (valmiustoiminta) tarpeen.
- Vuoden 2022 valtion tulo- ja menoarvioon erillinen määräraha valtakunnallisen *kokeilun* toteuttamiseksi *ruoka-avusta matalan kynnyksen toimintana*. Mahdollisen uuden vuoden 2022 valtionavustuksen hakukierroksen toteuttamiseen on tarpeen varata kolme kuukautta.
- Vuosi 2022 on siirtymäaika, ja jatko on kiinni sote-uudistuksen toteutumisesta. Kumppanuussopimukset kuntien ja hyvinvointialueiden välillä vahvistavat toiminnan jatkuvuutta. Pääosa rahoituksesta tulee edelleen muualta kuin valtion budjetista eli kunnilta, hyvinvointialueilta ja toimijoilta. Valtionavustuksen jatkamisen yksi edellytys on arviointi, jonka voisivat toteuttaa esimerkiksi Sosiaalialan osaamiskeskukset.
- Sote-uudistuksen voimaan tulon jälkeen pitäisi käydä hyvinvointialueiden, kuntien ja kolmannen sektorin väliset soten järjestämislaissa edellytetyt neuvottelut.